

UDK 616-089:929 Dezol P.
COBISS.SR-ID 54127369

PIJER-DŽOZEF DEZOL (PIERRE-JOSEPH DESAULT, 1744-1795)

Slađana Matić (1,2), Dragana Vučković (1), Ivana Glišović-Jovanović (1), Stefan Korica (1), Marko Simić (1), Katarina Gambiroža (1), Mihailo Ille (1,2)

(1) KLINIČKI CENTAR SRBIJE, KLINIKA ZA ORTOPEDSKU HIRURGIJU I TRAUMATOLOGIJU, PASTEROVA 2, BEOGRAD, SRBIJA; (2) MEDICINSKI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU, DR SUBOTIĆA 8, BEOGRAD, SRBIJA

Sažetak: Pjer-Džozef Dezol (Pierre-Joseph Desault) (1744-1795) je bio prvi francuski profesor hirurgije. Škola hirurgije koju je osnovao u bolnici Otel Dju (Hôtel-Dieu) je privlačila brojne studente kako iz Francuske, tako i iz drugih zemalja. Osnovao je Žurnal hirurgije (Journal de chirurgie) 1791. godine kao arhiv najinteresantnijih kliničkih slučajeva. Uveo je brojna poboljšanja u svakodnevnu praksu i konstrukciju različitih hirurških instrumenata. Retko je objavljivao radove, pa su to kasnije činili njegovi učenici, bazirajući se na njegovom učenju. Hirurgiju je podučavao na inovativni način, na francuskom jeziku, sa puno demonstracije i prakse, te se s pravom smatra pretečom savremene medicinske nastave. Iako primarno hirurg, kliničkim posmatanjem Dezol je potpisao akt rođenja nefrologije, a smatra se, zajedno sa Šoparom (Chopart), i pionikom urologije. Njegov uticaj na razvoj medicinske nauke u Francuskoj je veliki, a posebno se ističu njegove sposobnosti organizacije bolnice i izuzetna pedagoška aktivnost.

Ključne reči: Pjer-Džozef Dezol, bolnica Otel Dju, francuska hirurgija

Francuski anatom i ugledni hirurg je rođen u selu Manji Verne (Magny-Vernois), malom mestu blizu Lura, 6. februara 1738. Godine [1], mada se na bisti starog Medicinskog fakulteta mogu naći podaci da je rođen 1744. godine (slika 1). Neslaganja postoje i o tačnom načinu pisanja njegovog prezimena, jer se u zvaničnim dokumentima nalaze i prezimena kao Dusaut, de Sault, Dessault^[2]. Kako Saison navodi u svojoj tezi iz 1970. godine, Dezol je u više navrata pomešan sa imenom jednog lekara, Pjer Dezol (Pierre Desault, 1675-1737) koji je živeo u gradu Bordo (Bordeaux). Dezolov nećak je tvrdio da je Dezol proglašen za plemića od strane Luja XVI i da je dobio grb, što je podatak koji se nije mogao sa sigurnošću utvrditi u dokumentaciji [2].

Rođen je u skromnoj porodici i trebalo je da se školuje za sveštenika, a obrazovanje je stekao od Jezuita. Međutim, vrlo rano se odlučio za studije medicine. Bio je učenik lokalnog berberina, a potom je osnovna znanja o anatomiji i ratnoj hirurgiji stekao u vojnoj bolnici u Belfortu. Zapisivao je istorijat bolesti ranjenika za koje je bio zadužen. Kako kasnije navodi Mari Fransa Gzavije Biša (Marie François Xavier Bichat, 1771-1802), ova dokumentacija je sadržala razmišljanja koja su delovala kao plod dugotrajnog iskustva. Omiljeni predmeti su mu bili anatomija i matematika, te je često primenjivao osnovne matematičke principe u svojim anatomskim istraživanjima. Preveo je Borelijev „De Motu Animalium” sa beleškama i ilustracijama.

Izuzetno zainteresovan za topografsku anatomiju i hirurgiju, sa dvadeset godina dolazi u Pariz 1764. godine. Iako još uvek nije diplomirao, u zimu 1766. godine, otvorio je školu anatomije. Iste godine postaje član Hirurškog korpusa. Veoma uspešno je radio kao vanredni profesor od 1766. do 1776. godine. Školu anatomije koju je osnovao je pohađalo oko 300 studenata, od kojih su mnogi bili stariji od njega. Svoju tezu je odbranio 1776. godine, kao prvi autor u novim prostorijama Kraljevske hirurške akademije (Académie Royale de Chirurgie). Fransou Šopara (François Chopart, 1743-1795) je upoznao u Praktičnoj školi (L'Ecole pratique) i ostali su odani prijatelji do kraja života. 1782. postaje hirurg bolnice D la šarite (De la Charité). U ovoj bolnici je upoznao Luja Debua d Rošfora (Louis Desbois de Rochefort, 1750-1806) i

Slika 1. Dezolova bista

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pierre_Joseph_Desault_09528.jpg

njegovog zamenika J.N. Korvisara (J.N. Corvisart, 1755-1821), čije su klinike u to vreme bile veoma poznate [1].

Oženio je Margerite Tuvna (Marguerite Thouvenin) u februaru 1782. godine, a dve godine kasnije je dobio sina Aleks-Pjer-Matijasa (Alexis-Pierre-Mathias).

Postao je hirurg u bolnici Otel Dju (Hôtel-Dieu) 1785. godine (slika 2). Nakon smrti Moroa (Moreau), povereno mu je gotovo celo hirurško odeljenje te bolnice. Kako opisuje Tenon (1724-1816) u bolnici Otel Dju je vladala ogromna nemaština i uslovi su bili veoma loši. Za nekoliko meseci, kao šef

Slika 2. Bolnica Otel Dju

Slika preuzeta sa: <https://thisislyon.fr/things-to-do/historical-monuments/hotel->

svakodnevnu praksu i konstrukciju različitih hirurških instrumenata [3].

Dezol je provodio većinu svog vremena u bolnici Otel Dju. Pravio je vizite, previjao bolesnike, izvodio operacije pred studentima u amfiteatru, kao i obdukcije. Redovno je držao predavanja, ispitivao studente i pratio njihov rad sa pacijentima. Njegov pedagoški program je bio spoj anatomije, operative prakse i klinike. Smatrao je da je ovakva praksa osnovni način njihovog obrazovanja. Predavanja su izvođena na francuskom, a ne na latinskom, i sadržala su usmeni i praktični deo. Student Lui Mari Lavernji (Louis-Marie Lavernge, 1756-1831) iz Bretona je predavanja iz anatomije zapisao u 23 sveske u Parizu između 1780. i 1781. godine, koje je sačuvao njegov potomak, doktor Ru de La Vinj (Roüault de La Vigne) iz Renea (Rennes). Metod izlaganja u ovim rukopisima je čisto deskriptivni.

Osnovao je „Žurnal hirurgije” (Journal de chirurgie) 1791. godine kao arhiv najinteresantnijih kliničkih slučajeva, koji su uređivali studenti. Dezol je retko samostalno objavljivao radove, već je to prepuštao svojim učenicima. Zajedno sa Šoparom je objavio „Lečenje hirurških bolesti” (Traité des maladies chirurgicales) 1779. godine. Među studentima se posebno istakao Biša (slika 3), koga je Dezol primio u svoj dom i poverio mu deo svojih obaveza, posebno privatnu praksu [1]. Dve godine nakon učiteljeve smrti, 1797. godine, on je napustio hiruršku praksu i postao fiziolog. Dezolovo delo bi nestalo iz istorije medicine da Biša nije objedinio sve njegove lekcije u hirurškom žurnalu i objavio ih u vidu nekoliko knjiga. Njegove hirurške doktrine je objavio u „Dezolovim hirurškim radovima” (Oeuvres chirurgicales de Desault, 1798-99). Kasnije je napisao traktat o hirurškim operacijama u tri toma, kao i o prelomima i iščašenjima, koji je 1805. preveden na engleski i doživeo tri američka izdanja.

O Dezolovoj slavi u bolnici Otel Dju, Biša navodi: „Imao je veliku pozornicu i pokazao veliki talenat, imao plodna polja i sejao je otkrića, svake godine je imao entuzijazam 400 studenata da im prenese svoja znanja”. To je bila primena, kako Biša prenosi, formule Antoana Fransoe d Forkva (Antoine-François de Fourcroy, 1755-1809): „Malo čitati, puno toga videti, puno toga raditi, to će biti osnova novog obrazovanja.” [3].

Dezol je unapredio i obnovio hiruršku tehniku. Uklanjao je tumore i koristio gipseve i katetere za lečenje svojih pacijenata. U grudnoj hirurgiji, lečio je tumore lekovima i različitim hirurškim metodama. Uradio je kliničku studiju o rektalnom i analnom karcinomu, lečio je prelome vrata butne kosti, a unapredio je i tretman preloma gornjeg ekstremiteta. Dezolov zavoj se koristi sa fiksiranje lakta za bok

Slika 3. Dezol i njegov učenik Biša

<https://www.alamy.com/stock-photo/desault.html>

pacijenta i koristi se kod preloma humerusa (slika 4). Takođe je lečio i ulkuse potkolenice gipsanom imobilizacijom sa postepenim pritiskom [1].

Slika 4. Dezolov zavoj

<https://www.ingentaconnect.com/content/wk/bpo/2017/00000037/00000003/art00003?crawler=true&mimety>

Dezolova klinička posvećenost i opservacije su mu otvorile put ka novom polju u medicini, polju nefrologije [1]. Posmatrao je svoje nalaze kao patofiziolog, prepoznao je poliuriju (ili kako se to nazivalo, dijabetes) i delio je na onu koja je posledica poremećaja telesnih tečnosti i onu koja je posledica poremećaja u radu bubrega. Primetio je da je ova prva bezbolna, da joj prethodi žeđ, suva koža i znaci dehidracije, a da ukazuje na poremećaj metabolizma, bez postojanja problema u radu bubrega, dok je druga posledica zapaljenja ili destrukcije dela bubrega ili bubrega u celini. Definirao je supresiju ili retenciju urina kao bolest kod koje se u bubrezima ne produkuje urin, a uzroke je podelio na zapušenje krvnih sudova bubrega, začepljenje sekretornih tubula gnojem ili krvlju i obostranu upalu bubrega. Ova klasifikacija je prevashodno anatomska i zasniva se na njegovim nalazima sa autopsija. U „Žurnalu hirurgije” i „Lečenju hirurških bolesti”, opisao je na 45 strana kliničku sliku simptoma koji nisu uzrokovani nekom lezijom, odnosno nisu hirurške prirode, a ostatak je posvetio litijazama, retencijama i inkontinencijama. Njegovo interesovanje za patologiju urinarnih kanala datira još od 1776. godine kada je svojom tezom obradio modifikaciju jednog Hokinsovog instrumenta (Hawkins) za vezikalnu litotomiju [5]. Nešto kasnije se zainteresovao za gumene bužije koje su počele da zamenjuju srebrne sonde, za tretiranje podmaklih slučajeva gonoreje. Dezol je proširio upotrebu ovog instrumenta za tretiranje opstrukcije donjeg urinarnog trakta. Šopar je 1791. objavio „Lečenje urinarnih bolesti” (Traitè des maladies urinaires), u kome je ponovo koristio beleške sa Dezolovih časova o poremećajima sekrecije i ekskrecije urina. Jedan vek kasnije, u Istoriji hirurgije, njima dvojici se obezbeđuje mesto kao pionirima urologije. Odmah posle njihove smrti medicinsko interesovanje za urinarna oboljenja opada, te je Dezolov rad odmah zaboravljen. Da je njegov rad preživeo, predstavljao bi osnovu moderne nefrologije.

Poslednje godine Dezolovog života su obeležili ružni događaji. Kao žrtva mržnje jednog sudije, odveden je pred sud 1792. godine. Prema podacima iz francuske enciklopedije [4], saslušavan je dva puta u 1792. godini, a 28. maja 1793. je uhapšen dok je držao predavanje i odveden u zatvor u Luksemburgu. Ovaj zatvor je predstavljao samo jedan korak do giljotine. Posle tri dana je oslobođen, zahvaljujući zajedničkom uticaju njegovih pacijenata i učenika. Trideset prvog maja 1795. godine, posetio je prestolonaslednika Luja XVII, sina kralja Luja XVI zbog teške bolesti. Ubrzo nakon toga, 1. juna, Dezol je umro od ataksične groznice [7]. Postojala je sumnja da se radilo o trovanju, jer Dezol nije hteo ništa da uradi protiv mladog Luja XVII, a ovakvu sumnju je dodatno produbila i vrlo brza Šoparova smrt koji je takođe učestvovao u lečenju prestolonaslednika. Ove tvrdnje su opovrgnute obdukcijom koju je sproveo Biša.

ZAKLJUČAK

Dezol je bio klinički lekar i prevashodno hirurg. U svakom trenutku rada, bio je i odličan pedagog. Međutim, nije pisao, a beleške sa njegovih predavanja su zapisali njegovi studenti. Sve knjige su se pojavile posle njegove smrti. Pti (Petit) piše: „Dezol je gajio predrasude prema medicini, smatrao je da se bazira na pretpostavkama, da je hrana šarlatanima” a njega su zanimala samo precizne činjenice [3]. Njegovi medicinski podaci su bili tačni, mada nije pokušao da ostvari sistematizaciju patologije [6].

Kako Biša navodi, Dezol je bio ubeđen da je podučavanje medicine najbolji način usavršavanja iste. Smatrao je da treba biti jasan, početi od opserviranih i tačnih činjenica, razmisliti pre delovanja, pratiti evoluciju bolesti i porediti slične slučajeve. Držao se podalje od Univerziteta i Akademije, jer nije voleo hipoteze i rasprave. Živeo je i radio isključivo kao bolnički lekar.

LITERATURA:

1. Richet G, Bisaccia C, De Santo NG. P.J.Desault and the birth of nephrology (between 1785 and 1795). J Nephrol. 2003; 16(5): 754-9. PubMed PMID:14733425
2. Huard P. Evelyn Saison, Un pionnier de la chirurgie moderne: Desault. In: Revue d'histoire des sciences. 1972;25(1): 95-6.
3. De Santo NG, Bisaccia C, De Santo LS, Cirillo M, Richet G. Pierre-Joseph Desault (1738-1795)- a forerunner of modern medical teaching. J Nephrol 2003; 16(5): 742-53. Pub Med PMID:14733424
4. Library Index [internet]. 9th Edition of Encyclopedia Britannica [cited 2015 Mart 01]. Available from: https://www.encyclopedia.com/science/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/pierre-joseph-desault?_cf_chl_captcha_tk__=pmd_5NcJrIQtLhcaKAICz7dN8yD6zAd592Re1LY4eCKWJ5k-1631775015-0-gqNtZGzNAXCjcnBszQil
5. Cooper S. A dictionary of practical surgery. 4th ed. London: Rooke Books; Lithothomy 1822; 776,780,786,789,790.
6. Olivier C. [Pierre Joseph Desault(1738-1795)]. Chirurgie 1970; 96(1): 26-36. Pub Med PMID:4928460
7. Ripley G, Dana CA. The american cyclopaedia - popular dictionary of general knowledge. New York: D. Appleton And Company; 1873.